



המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' א

1 אחרת: וְאָמַרְי לָהּ, מִיָּם אַחֲרוֹנִים אֵין נוֹטְלִין אוֹתָם עַל גַּבֵּי קַרְקַע.  
2 שואלת הגמרא: מָאֵי בִּינְיָהּ – מַה הַהֲבֵדֵל בֵּין הַלְשׁוֹנוֹת, הֲרֵי לִפִּי  
3 שְׂנִיָּהֶם אֵין לִיטוּל עַל גַּבֵּי קַרְקַע. עוֹנָה הַגְּמָרָא: אִיבָא בִּינְיָהּ, אִם  
4 מוֹתֵר לִיטוּל מִיָּם אַחֲרוֹנִים עַל גַּבֵּי קַרְקַע – חֲתִיכוֹת עֲצִים וְקִסְמִין,  
5 שִׁלְפֵי הַלְשׁוֹן הָרִאשׁוֹנָה אֵין לִיטוּל עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרִי אֵינָם כְּלִי, וְלִפִּי  
6 הַלְשׁוֹן הַשֵּׁנִי אֲפֹשֶׁר לִיטוּל עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרִי אֵינּוּ נוֹטֵל עַל גַּבֵּי קַרְקַע.  
7 הַלְכָה נֹסֶפֶת: מִיָּם רִאשׁוֹנִים, נוֹטְלִין אוֹתָם בֵּין בְּמִים חֲמִין וּבֵין  
8 בְּצוּנָן – בְּמִים צוֹנְנִים, אֲבָל מִיָּם אַחֲרוֹנִים אֵין נוֹטְלִין אוֹתָם אֶלָּא

9 דוּקָא בְּצוּנָן, מִפְּנֵי שְׁמַיִם חֲמִין מְפַעְפְּעִין (–מִרְכָּבִים) אֶת הַיָּדִים,  
10 וְנִמְצָא שְׂאִין הֵם מְעַבְרִין אֶת הַזֹּהֶמָא שֶׁל הַתְּבַשִּׁיל, אֲלָא לְהִיפֹךְ  
11 הֵם גּוֹרְמִים שְׁזוּהַמַּת הַתְּבַשִּׁיל תִּיבֹלַע בִּידֵים.  
12 מַה שְׁשֵׁנִינוּ, מִיָּם רִאשׁוֹנִים נוֹטְלִין בֵּין בְּחֲמִין בֵּין בְּצוּנָן. אָמַר רַב  
13 יִצְחָק בְּרִי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יְנָאִי, לֹא שָׁנּוּ דִין זֶה שֶׁאֲפֹשֶׁר לִיטוּל יָדִים  
14 לְמִיָּם רִאשׁוֹנִים אֲפִילוּ בְּמִים חֲמִים אֶלָּא בְּאֹפֶן שְׁחוּם הַמִּים מוֹעֵט  
15 וְאֵין תֵּיד

59 לפי שאינו מזיק.  
 60 מר בר רב אשי קפיד אפילו אאסיתא ונכנא דתבלי - היה מקפיד  
 61 אפילו על המכתשת והעלי שכותשים בהם תבלינים, שלא ליטלם  
 62 מעל השלחן בשעה שאחד המסובים אוחז כוס בידו לשתות, מפני  
 63 שגם הם נחשבים מידי דצריכי לסעוניה - דברים שצריכים אותם  
 64 לסעודה.  
 65 ואמר אבני מריש הנה אמניא, האי דכנשי נשנוראה - מה  
 66 שמקפידים לאסוף את פרורי המאכל מן הבית לאחר האכילה, הוא  
 67 משום מנקירותא - מחמת נקיון הבית שלא יתלכלך מחמת  
 68 הפירוים. אמר לי מר (רבה), שאין זה הטעם, אלא משום דאין  
 69 אוספים את הפירוים ומניחים אותם למדרס רגלים, קשי לעניותא  
 70 - עלול לגרום מחמת זה לעניות, למי שזולזל במאכל והניחו למדרס  
 71 הרגלים.  
 72 מעשה בענין זה: ההוא נכרא - מעשה באדם אחד דהנה מהדר  
 73 עליה שרא דעניותא - שהשר והמלאך הממונה על העניות היה  
 74 מחור עליו לזכור ולהביאו לידי עניות, ולא הנה יכיל ליה - אולם  
 75 לא היה יכול לו, ולא שלט בו משום דקא יהיר אנשונרא טובא -  
 76 שהיה נזהר מאוד בכבוד פירווי המאכל שלא יפלו לארץ. יומא חד  
 77 - יום אחד כרד (ליפתא) [ריפתא] איבלי - אכל לחם כשהוא יושב  
 78 על גבי עשבים שבאגם, אמר השר הממונה על העניות בלבו, השתא  
 79 ודאי נפל בדיאי - עכשיו ודאי יפול זה בדי, שהרי לא יוכל  
 80 לאסוף את הפירוים מבין העשבים, ובעל כרחו יניחם למדרס  
 81 הרגלים, ועל ידי זה אוכל לשלוט בו. אולם בטר דאיבלי - אחרי  
 82 שגמר האדם לאכול, אייתי מרא - הביא מעדר ועקרניהו ליבלי -  
 83 עקר את העשבים עם הפירוים שבהם ושדיניהו לנחרא - והשליכם  
 84 לנחרא, שמעיה דקאמר - שמע אותו אדם את קולו של שר העניות  
 85 שאמר, נוי דאפקיה ההוא נכרא מביתיה - אי לי שהוציאני אדם  
 86 זה מביתי, כלומר אפסה תקוותי לשלוט בו ולהביאו לידי עניות.  
 87 ואמר אבני מריש הנה אמניא, האי דלא שתי אפיא - מה  
 88 שמקפידים שלא לשתות את הקצף העולה על גבי המשקה, הוא  
 89 משום מאיסותא - שהוא מאוס לשתיה, אמר לי מר (רבה), שאין  
 90 זה הטעם, אלא משום דכשי לברכס - ששתית הקצף גורמת לחולי  
 91 של רירים הבאים מן החוטם.  
 92 מפרשת הגמרא אלו נוקים נגרמים על ידי הקצף: מישתיה - שתית  
 93 הקצף, קשה לברכס - גורמת לחולי רירי החוטם כפי שהתבאר,  
 94 מינפח ביה - נפוחה בקצף על ידי רוח פיו, קשיא לרישא - גורמת  
 95 לחולי של כאב הראש, מדחיה - דחיית הקצף בידו מן המשקה  
 96 לצדדים, קשיא לעניותא - גורמת לעניות.  
 97 מבאר הגמרא: מא תקנתיה - מהי תקנתו, כלומר כיצד ישתה את  
 98 המשקה כאשר יש קצף על גביו, לשקעיה שקועי - ישקענו בתוך  
 99 המשקה עד שיכלה מאליו.  
 100 הגמרא מפרשת את דרך הרפואה לחולי הכרסם שנעשה על ידי  
 101 שתיית הקצף: דברכס דמקרא - לחולי הכרסם שנגרם על ידי  
 102 שתיית קצף של יין, רפואתו לשתות שיכרא - שיכר. דשיכרא -  
 103 ולחולי הכרסם שנגרם על ידי שתיית קצף של שיכר, רפואתו לשתות  
 104 מיא - מים. אבל דמיא - לחולי הכרסם שנגרם על ידי שתיית קצף  
 105 של מים, לית ליה תקנתא - אין לו תקנה ורפואה. והיינו דאמר  
 106 אינשי - והיו שאנומרים אנשים בטר עניא אולא עניותא - אחר  
 107 העני הולכת העניות, כלומר שמי שהוא עני, רודף אחריו מזל וגורם  
 108 לו להפסדים נוספים שאינם אצל העשיר. ואף כאן זה שהוא עני ואין  
 109 לו לשתות אלא מים, אין רפואה למכתו, והעשיר ששותה יין או  
 110 שיכר יש לו רפואה.  
 111 ואמר אבני מריש הנה אמניא, האי דלא אכלי ירקא מבישא  
 112 דאמר גינאה - מה שמקפידים שלא למשוך ולהוציא ירק מתוך  
 113 אגודת הירק שקשר הגנן מוכר הירקות, כדי לאוכלו, אלא מתירים  
 114 מקודם את כל האגודה, ורק אחר כך אוכלים ממנו את הירק, הוא  
 115 משום דמיתוי ברעבתנותא - מפני שנראה כרעבתנות, כמי  
 116 שמתאדה מאוד לירק הזה, ואינו יכול להמתין עד שיתירו אותו. אמר

1 סולדת - נכיות) כהן, אכל אם הם חמים כל כך שהיד סולדת כהן,  
 2 בטלו בכך מדין מים, ואין נזילין כהן אפילו מים ראשונים.  
 3 ואיכא דמתני לה, אפיא ששנינו מים אחרונים אין נזילין אלא  
 4 בצנין, ומבואר מזה שאכל פתמין לא - שאין ליטול מים אחרונים  
 5 במים חמים, ועל זה אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי נאי, לא  
 6 שנו, אלא כשהם חמים כל כך שהיד סולדת כהן, אכל אם אינם  
 7 חמים כל כך ואין היד סולדת כהן, נזילין בהם אפילו מים אחרונים.  
 8 מדייקת הגמרא: מכלל - משמע מזה דמים ראשונים שמותר ליטול  
 9 בחמים, אף על פי שהם חמים כל כך שהיד סולדת כהן, גם כן מותר  
 10 ליטול בהם את הידים, ולא כפי השלחן הראשונה שלא התירה במים  
 11 ראשונים אלא כשאין היד סולדת בהם.  
 12 הגמרא חזרת לפרש את תחילת דברי הברייתא: שנינו בברייתא, מים  
 13 אמציעים שנטלים באמצע הסעודה בין תבשיל לתבשיל, אינם  
 14 חובה אלא רשות. מפרשת הגמרא: אמר רב נחמן, לא שנו אלא  
 15 כשנטל בין תבשיל לתבשיל אחר, ששניהם של בשר או שניהם של  
 16 גבינה, אכל בין תבשיל של בשר לגבינה, כלומר שאכל גבינה, ובא  
 17 לאכול אחריה תבשיל של בשר, חובה ליטול ידיו, שיש לחוש  
 18 שנרבק מלחלוית הגבינה על ידיו, וכשיאכל בידיים אלו תבשיל של  
 19 בשר נמצא אוכל בשר עם חלב.  
 20 אמר רב יהודה בריה דרבי חייא, מפני מה אמרו חכמים שנטילת  
 21 מים אחרונים היא חובה גמורה, מפני שפילח סדומית יש שפסמא  
 22 את העינים - יש מין מלח הנקרא מלח סדומית, וטבעו שאם נכנס  
 23 ממנו לעיניו של אדם, גורם לסמאות את עיניו, וכיון שהדרך לאכול  
 24 מלח אחר האכילה, יש לחוש שמא היה מעורב במלח שאכל ממין  
 25 המלח הזה, לפיכך צריך ליטול ידיו להסיר את שיירי המלח מידי.  
 26 אמר אבני, ומשתכח פי קורמא בכורא - מלח זה אינו מצוי אלא  
 27 קורט - פירור - מלח בכור (מדת נפש של שלשים סאה) של מלח.  
 28 אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, כל מלחא - מי שמדד  
 29 מלח, ויש לחוש שידיו נגעו במלח, מאי, האם חייב בנטילת ידים  
 30 לאחר המדידה, מחשש מלח סדומית שנרבק לידי, או לא. אמר ליה  
 31 רב אשי, אלא מפניא - אין להסתפק בכך כלל, שכיון שודאי נגע  
 32 במלח כל שכן שצריך ליטול ידיו.  
 33 אמר אבני מריש הנה אמניא - מתחילה הייתי סבור, האי דלא  
 34 משו מיא בתראי על ארעא - מה שאין נוטלים מים אחרונים על  
 35 הארץ, טעמו הוא משום זיהמא - לכלוך, שריחם מסריח ונראים  
 36 מאוסים. אמר לי מר (רבה), שאין הטעם משום כך, אלא משום  
 37 דשריא רוח רעה עלייהו - שרוח רעה שורה על המים כשהם על  
 38 הארץ.  
 39 ואמר אבני מריש הנה אמניא, האי דלא שקיל מידי מפתורא פי  
 40 נקיש איניש בסא למשתי - מה שמקפידים שלא ליטול דבר  
 41 מהשלחן כאשר אוחז אדם אחד מהמסובין כוס בידו לשתות, הוא  
 42 שקמא יארע דבר קלקלא בפעודה - שמא יבעוס השותה על כך  
 43 שנטלים דבר זה, כיון שהוא חפץ בו, וכאשר יבעוס בתוך שתייתו יש  
 44 לחשוש שמא יסתכן ויחנק. אמר לי מר (רבה), שאין הטעם משום  
 45 כך, אלא משום דקשי לרוח צרדא - שמעשה זה עלול לגרום למי  
 46 שאוחז את הכוס בידו, לחולי של רוח שטות ותמהון לבב.  
 47 מפרשת הגמרא: ולא אמרן שנטילת דבר מן הסעודה מזיקה, אלא  
 48 באופן דשקיל ולא מתיר - שנטל את הדבר ואינו מחזירו, אכל  
 49 משקל ואתרוי - ליטול את החפץ ולהחזירו לאחר מכן, לית לן בה  
 50 - אין להקפיד על כך, שאין זה מזיק. ואף באופן שאינו מחזיר את  
 51 החפץ, לא אמרן שנטילת החפץ מן השלחן עלולה לגרום נזק, אלא  
 52 כשמוציא את החפץ חוץ לארבע אמות של השלחן, לית לן בה - אין להקפיד  
 53 משאירו בתוך ארבע אמות של השלחן, לית לן בה - אין להקפיד  
 54 על כך, מפני שאין זה מזיק. ואף באופן שנטלו חוץ לארבע אמות,  
 55 לא אמרן שנטילת החפץ עלולה להזיק לשותה, אלא אם נטל מידי  
 56 דצריך לסעודתא - דבר שצריך לסעודה, כגון מין מאכל או כלי  
 57 שמשתמשים בו בסעודה, אכל אם נטל מידי דלא צריך לסעודתא  
 58 - דבר שאין צריך אותו בסעודה, לית לן בה - אין להקפיד על כך,

שבת קודש

שבת

יו תשרי, שבת חוהמ"ס

ה'תש"ד

גם בשמחה ובצחלה.

שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא, ויתן לך - אומרים בלחש. במוסף - וימנחתם וגספיהם אחרי פסוקי כל יום יום. בשבת אין אומרים הושענות.

שיעורים. חומש: ברכה, שביעי עם פירש"י.

תהלים: פג"ז.

תניא: כג. בגזירת . . . קלו כלל.

על ידי העבודה דגסיונות מתגלה בחינת יחידה שבגפוש, כמאמר "חבוקה ודבוקה בך" - התקשרות הנשמה באלקות, ועל ידי זה - "טוענת עלך" - בקיום התורה ומצות במסירת נפש, הגה - "יחידה ליחידך" - שמתגלה בחינת יחידה שבגפוש, דעל ידי התגלות זו נהפך יחידה שבגפוש הבהמית לאלקות, שהוא ענין התקף בקיום התורה ומצות בחיות פנימי, ובהרגש תענוג גדול והנאה מרבה בעבודת ה', ובכל עניני העולם הן ולאן שוין אצלו בהשואה אמיתית, כי נלקח ממנו התענוג וטוב טעם שבענינים הגשמיים.

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' ב

40 אשי. אפיק שיפורי - הוציא מר בר רב אשי שופרות ושמתיה -  
 41 ונידה את המזיק. אהא לקמיה - בא המזיק לפני מר בר רב אשי,  
 42 אמר ליה מר בר רב אשי למזיק, אמאי תעביד הכי - מדוע עשית  
 43 כך, כלומר מדוע שברת חבית זו, אמר ליה המזיק, היכי אעביד כי  
 44 אותביה באונאי - איך אעשה, הרי אני הייתי ישן שם והם הושיבו  
 45 את החבית באחזי. לא קיבל מר בר רב אשי את התנצלותו ואמר  
 46 ליה, אתה כדוכתא דשכיחי רבים מאי בעית - אתה במקום  
 47 שמצויים בו רבים מה תבקש, כלומר מדוע ישנת במקום זה שהוא  
 48 סמוך לרשות הרבים, ואין לך רשות להיות שם, אתה הוא דשנית -  
 49 אתה הוא ששינית מן הראוי, ואם כן זיל שלים - לך ושלם לסבלים  
 50 את הנוק שגרמת להם, אמר ליה המזיק למר בר רב אשי, השתא  
 51 נמי - גם עתה אף שנתחייבתי לשלם, איני יכולתי לשלם מיד, אלא  
 52 ליקבע לי מר זימנא - יקבע לי הרב זמן לתשלום ואפרע את הנוק.  
 53 קבע ליה זימנא - קבע לו מר בר רב אשי זמן לפרעון הנוק, אולם כי  
 54 מנא זימנא - כשהגיע זמן הפירעון איעבב - התעכב המזיק ולא  
 55 בא לשלם את החוב בזמנו. ולאחר זמן כי אתא - כשבא המזיק  
 56 לשלם את הנוק, אמר ליה מר בר רב אשי, אמאי לא אתית בזמנך  
 57 - מדוע לא באת לשלם בזמן שקבעתי לך. אמר ליה המזיק, כל מינא  
 58 דציד וחתים כגיל זמני - כל דבר הצרור או חתום או מדוד או מנוי  
 59 לית לן רשותא למשקל מיניה - אין לנו (המזיקים) רשות ליטול  
 60 ממנו, עד דמשבחינן מידי דהפקרא - עד שאנו מוצאים דבר של  
 61 הפקר ליטול ממנו, ולכך לא יכולתי לשלם בזמן, כי לא מצאתי דבר  
 62 שאינו מדוד או מנוי, שאהיה רשאי ליטול ממנו.  
 63 ואמר אפי, מריש הנה אמיןא, האי דשדי מיא מפומא דחצבא -  
 64 מה שנהגים לשפוך מים מפי הכד לארץ קודם ששותים ממנו, הוא  
 65 משום ציבתא - קסמים וקשים שצפים על גבי המים, ועל ידי שפיכה  
 66 זו יפלו לארץ וישארו המים נקיים. אמר לי מר (רבה), שאין זה  
 67 הטעם, אלא משום דאיבא מים הרעים - שלפעמים יש בנהר מים  
 68 ששתו מהם שדים, והם עלולים להזיק למי שישתה מהם, ותקנתם  
 69 היא לשפוך מעט מהם, ועל ידי כך שוב אינם מזיקים.  
 70 מעשה בענין זה: ההוא בר שידא דהיה בי רב פפא - מעשה בשד  
 71 אחד שהיה בביתו של רב פפא וזיה משמשו, אול לאתווי מיא  
 72 מננהרא - פעם אחת הלך השד להביא מים מהנהר עבור בני ביתו של  
 73 רב פפא, איעבב - התעכב השד בהבאת המים יותר מהזמן הרגיל,  
 74 כי אתא - כאשר בא השד עם המים אמרו ליה - שאלו בני הבית  
 75 את השד, אמאי איעבבת - מדוע התעכבת בהבאת המים, אמר  
 76 להו השד, משום שהמתנתי עד דחלפי מים הרעים - עד שחלפו  
 77 המים הרעים ששתו המזיקים מהם, כדי שלא תנוקו בשתייתם,  
 78 אדחכי - בינתיים

1 לי מר (רבה), שאין זה הטעם, אלא משום דקשי לכשפים, שמי  
 2 שאינו נזהר בזה, יכול אדם אחר הרואה אותו לעשות לו כשפים  
 3 ולהזיקו, אבל מי שנוזהר בזה ביותר, אין הכשפים שולטים עליו, ואינו  
 4 ניזוק על ידיהם.  
 5 מעשה בענין זה: רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאולי בארפא  
 6 - עמדו להפליג בספינה, אמרה להו ההיא מטרוניתא - אמרה להם  
 7 אשה נכרית חשובה, אותבן בהריווי - הושיבוני עמכם בספינה,  
 8 אולם רב חסדא ורבה בר רב הונא לא אותבוה - לא הושיבוה  
 9 עמכם, שלא רצו שתצטרף עמדם בהפלגתם, אמרה מלתא - אמרה  
 10 המטרוניתא לחש של כישוף, ועל ידי זה אפרתה לארפא - קשרה  
 11 את הספינה שלא תזוז ממקומה. אך אף הם היו בקיאים בזה, לפיכך  
 12 אמרו אינהו מילתא - אמרו הם (רב חסדא ורבה בר רב הונא) דבר  
 13 כישוף אחר לבטל את הכשפים שעשתה, ועל ידי זה שריוה - התיירו  
 14 את הספינה, שתוכל להפליג. אמרה להו אותה מטרוניתא, מאי  
 15 איעביד לבו - מה אעשה לכם, איני יכולה לשלוט בכם על ידי  
 16 כשפים מפני שאתם נזהרים בשלשת הדברים שגורמים לכשפים  
 17 שיוכלו לשלוט על האדם, ואלו הם, דלא מקנח לבו בחספא -  
 18 שאינכם מקנחים עצמכם בחרס בבית הכסא, ולא קמיל לבו בינה  
 19 אמניכו - ואין אתם הורגים כינה במלבושכם, ולא אכיל לבו ירקא  
 20 מכינשא דאכר נינאה - ואין אתם מושכים ירק מן האגודה שקשר  
 21 הגנן כדי לאוכלו, אלא אתם מתירים את כל האגודה כדי להוציא  
 22 את הירקות ולאוכלם.  
 23 ואמר אפי, מריש הנה אמיןא, האי דלא אכיל ירקא דנפל  
 24 (אתכא) [מתכא] - מה שמקפידים שלא לאכול ירק שנפל  
 25 מהשלחן, הוא משום מאיסותא - שהוא מאוס לאכילה. אמר לי  
 26 מר (רבה), שאין זה הטעם, אלא משום דקשה לריח תפה - שאכילת  
 27 ירק זה גורמת לריח רע מן הפה.  
 28 ואמר אפי, מריש הנה אמיןא, האי דלא יתבי תותי מרויבא -  
 29 מה שמקפידים שלא לשבת תחת המרוב (הצינור) המקלח מים מן  
 30 הגג, הוא משום שופכים - שמה ישפכו עליו מים מאוסים, ממה  
 31 שהשתמשו אנשים על הגג ושפכו, ומים אלו מקלחים למרוב. אמר  
 32 לי מר (רבה), שאין זה הטעם, אלא משום דשכיחי מויקין - שבמקום  
 33 זה מצויים שדים המזיקים לבני אדם.  
 34 מעשה בענין זה: הנהו שקולאי - מעשה באנשים הנושאים משאות  
 35 תמורת שכר (וסבלים), דהוו דרו חביתא דהמרא - שנשאו חבית של  
 36 יין ממקום למקום, בעו לאתפוחי - רצו הסבלים לנוח בדרכם,  
 37 אותבוה תותי מרויבא - הניחו את החבית תחת מרוב (צינור המקלח  
 38 מים מן הגג), פקעה - נשברה החבית, על ידי מויק (שד) אחד שישב  
 39 שם. אתו לקמיה דמר בר רב אשי - באו הסבלים לפני מר בר רב